

Toimintaterapeutin ydinosaaminen

MERKITYKSELLINEN TOIMINTA ON VÄLTÄMÄTÖNTÄ TERVEYDELLE

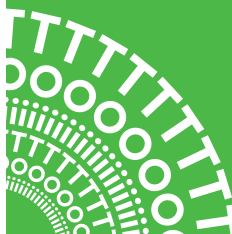
→ Toimintaterapia edistää
terveyttä ja hyvinvointia

Toimintaterapeutin työn keskiössä on

IHMINEN
toimijana

TOIMINTA
keinona
ja kohteena

YMPÄRISTÖ
toiminnan
mahdollistajana

ARKI
toimintakenttänä

Toimintaterapeutti

- ✓ rakentaa toimintakeskeistä terapiasuhdetta
- ✓ analysoi ihmisen toimintaa ja toiminnan vaatimuksia
- ✓ selvittää ihmisen toimintakyvyn arjessa
- ✓ tunnistaa realistisen ja ensisijaisen muutostarpeen
- ✓ asettaa arkeen kohdentuvat tavoitteet yhdessä ihmisen itsensä kanssa
- ✓ muokkaa toimintaa ja ympäristöä toimintaan osallistumisen mahdollistamiseksi
- ✓ hyödyntää ihmiselle itselleen tärkeitä toimintoja ja tunnistaa vahvuuksia tavoitteiden saavuttamiseksi
- ✓ välittää ja dokumentoi tietoa ihmisen todellisesta toimintakyvystä arjessa

Johdanto

Toimintaterapeutti on kuntoutusalan asiantuntija ja laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö. Toimintaterapeutti voi toimia erilaisissa tehtävissä yksilöiden, ryhmien tai yhteisöjen parissa.

Tässä kuvauksessa esitellään toimintaterapeuttien erityistä ydinosaamista, joka on siirrettävissä tehtävästä toiseen. Kuvauksessa esitellyn ydinosaamisen lisäksi toimintaterapeutilla on sellaista osaamista, jota jaetaan muiden ammattilaisten kanssa ja toisaalta sellaista toimintaterapeuteille ominaista osaamista, jota vaaditaan vain tietyissä tehtävissä tai tietyn asiakasryhmän kanssa.

Kuvauksen tarkoitus on auttaa tunnistamaan toimintaterapeutin osaamista, jotta sitä voitaisiin hyödyntää suomalaisessa palvelujärjestelmässä parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaiden parhaaksi. Toimintaterapeutit voivat hyödyntää kuvausta apuna oman osaamisensa sanoittamisessa. Lisäksi kuvauksen on tarkoitus toimia kansallisena viitekehyksenä toimintaterapeuttien osaamiselle.

Ydinosaamiskuvauksen tausta-aineistona on käytetty Delphi-tutkimusta (Paakkanen, 2025), jossa suomalaiset toimintaterapia-alan asiantuntijat ovat määritelleet toimintaterapeuttien ydinosaamista. Kuvauksessa on hyödynnetty keskeisiä ydinosaamisen teemaan liittyviä toimintaterapian julkaisuja sekä Suomen Toimintaterapeuttiliiton jäsenten, sidosryhmien sekä toimintaterapia-alan opettajien näkemyksiä.

Kuvaus on tuotettu Suomen Toimintaterapeuttiliiton ydinosaamisprojektin lopputuotteena. Projektissa olivat mukana Suomen Toimintaterapeuttiliitosta Kirsi Wikman, Eva Paakkanen, Leila Mäkelä (31.7.2024 asti) ja Tove Lassenius (1.8.2024 alkaen). Projektin ohjausryhmään ovat kuuluneet Maarit Karhula, Meri Pekkanen, Emmi Ritvos ja Anne Metsäranta.

Toimintaterapian avulla terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta

Toimintaterapeutin toteuttaman toimintaterapian lähtökohtana on se, että merkityksellinen toiminta on ihmisen terveydelle välttämätöntä. Toimintaterapian tavoite on toiminnan mahdollistuminen tilanteissa, joissa toimintaan osallistumisessa on haasteita esimerkiksi vamman, sairastumisen tai elämäntilanteen vuoksi. Näkökulma voi olla myös ennaltaehkäisevä: toimintaterapiassa tuetaan esimerkiksi arjen tasapainoa. Näyttöön perustuvan toimintaterapian avulla edistetäänkin ihmisten terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta.

Toimintaterapeutin työn keskiössä ovat ihminen, toiminta, ympäristö ja arki

Toimintaterapeutin osaamisen ydintä kuvaa se, miten toimintaterapeutti lähestyy ihmistä ja tämän kokonaistilannetta. Työssä keskitytään etenkin ihmisten **arkeen**. Samanaikaisesti työn keskiössä ja osaamisen ytimessä ovat **ihminen, toiminta ja ympäristö**.

Toimintaterapeutilla on osaamista tarkastella näitä tekijöitä kokonaisuutena, sekä sitä miten kukin näistä kolmesta tekijästä vaikuttaa toisiinsa ihmisen toiminnan mahdollistumiseksi. Suuri osa toimintaterapeutin osaamisesta onkin näkymätöntä, päätelyä sisältävää toimintaa, jossa sovelletaan toimintaterapia-alan teorioita ja malleja käytäntöön.

Toiminta keinona ja kohteena

Toimintaterapiassa toiminta tarkoittaa sellaisia toimintoja, joita ihminen haluaa tehdä, tai joita hänen täytyy tehdä. Keskeistä on toiminnan merkitys ja tärkeys ihmiselle itselleen. Toimintaterapeutin kiinnostus on toiminnassa läpi prosessin: arviointi ja tavoitteet kohdentuvat toimintaan. Lisäksi ihmiselle itselleen tärkeää toimintaa hyödynnetään tavoitteiden saavuttamisessa.

Ihminen toimijana

Toimintaterapeutin työn keskiössä on ihminen, jonka toimintaterapeutti kohtaa aktiivisena toimijana ja yksilönä, jonka arki on ainutlaatuista. Terapeuttisessa yhteistyösuhteessa lähtökohtana on toimintaterapeutin ja asiakkaan tasavertainen kumppanuus.

Ympäristö toiminnan mahdollistajana

Toimintaterapeutti ymmärtää, mikä on ympäristön merkitys ihmisen arkitoihintoihin osallistumiselle ja osaa huomioida tämän työssään. Toimintaterapeutti käsittää ympäristön laajasti, huomioiden fyysisten ympäristötekijöiden lisäksi esimerkiksi sosiaalisen ympäristön sekä yhteiskunnan rakenteet. Hän tunnistaa myös sen, miten ympäristöä voidaan tarvittaessa muokata vastamaan ihmisen tarpeita.

Arki toimintakenttänä

Toimintaterapeutin osaaminen kohdentuu ihmisten arkeen ja siellä tapahtuvaan toimintaan. Toimintaterapian tavoitteena on mielekäs arki, johon ihminen on itse tyytyväinen.

Toimintaterapeutti

✓ rakentaa toimintakeskeistä terapiasuhdetta

Toimintaterapeutti on kiinnostunut ihmiselle itselleen merkityksellisistä asioista ja osaa aktiivisesti ohjata häntä kertomaan tästä. Näistä lähtökohdista toimintaterapeutti rakentaa toimintakeskeistä, yhteistyön mahdollistavaa terapiasuhdetta, jota hän ylläpitää läpi toimintaterapiaprosessin. Toimintaterapeutti hyödyntää omaa persoonaansa työskentelyssä tietoisesti, terapeuttiseen harkintaansa nojautuen.

✓ analysoi ihmisen toimintaa ja toiminnan vaatimuksia

Toimintaterapeutti lähestyy ihmisen yksilöllistä tilannetta kokonaisvaltaisesti: keskeistä on se, millaiseen toimintaan ihminen haluaa tai hänen täytyy osallistua. Toimintaterapeutti hahmottaa, miten ihmiseen itseensä liittyvät tekijät, kuten taidot ja valmiudet, asenteet, motivaatio ja mielenkiinnon kohteet, vaikuttavat toimintaan. Näiden lisäksi ihmisen arki, elämäntilanne ja toimintaympäristö vaikuttavat toimintaan: esimerkiksi millä paikkakunnalla ihminen asuu, millainen koti hänellä on, onko hänellä apuvälineitä ja ketä hänen lähipiirinsä kuuluu.

✓ selvittää ihmisen toimintakyvyn arjessa

Toimintaterapeutilla on keinoja havainnoida toimintaa järjestelmällisesti. Hän arvioi ihmisen toimintamahdollisuuksia aidoissa arkitoiminnoissa, luonnollisessa toimintaympäristössä. Toimintaterapeutti osaa tunnistaa ihmisen haasteiden lisäksi tämän vahvuuksia ja olemassa olevia resursseja. Hän osaa myös kysyä riittävällä tarkkuudella kysymyksiä yksilöllisestä arjesta sekä ihmiseltä itseltään että tämän läheisiltä, jotta todellinen toimintakyky on mahdollista hahmottaa.

✓ tunnistaa realistisen ja ensisijaisen muutostarpeen

Tekemänsä arvioinnin ja toiminnan analyysin avulla toimintaterapeutti tunnistaa, mihin tekijään ihmisen yksilöllisessä tilanteessa tulee kohdentaa muutoksia, jotta tämä voi saavuttaa henkilökohtaiset tavoitteensa. Muutostarve voi kohdentua ympäristöön, tekemiseen tai ihmiseen itseensä. Muutostarpeen tunnistaminen auttaa hahmottamaan myös sen, mitä palveluita ihminen tarvitsee.

✓ asettaa arkeen kohdentuvat tavoitteet yhdessä ihmisen itsensä kanssa

Toimintaterapeutin työ kytkeytyy ihmisen todellisiin arkitoimintoihin. Toimintaterapeutilla on osaamista ja välineitä tunnistaa yhdessä ihmisen itsensä kanssa, mikä tälle on tärkeää arjessa. Oman asiantuntemuksensa avulla toimintaterapeutti auttaa ihmistä muotoilemaan arkeen kohdentuvat tavoitteet, jotka perustuvat hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa ja toiveisiinsa. Tarvittaessa tavoitteiden asettelussa ovat mukana myös ihmisen läheiset.

✓ **muokkaa toimintaa ja ympäristöä toimintaan osallistumisen mahdollistamiseksi**

Jotta toimintaan osallistuminen mahdollistuu, toimintaterapeutti soveltaa ongelmanratkaisutaitojaan ja ohjaa muutoksia tehtäväksi toimintaan, ympäristöön tai ihmiseen itseensä liittyviin tekijöihin. Toimintaterapeutti osaa muokata toimintoja ihmisen yksilölliseen tilanteeseen sopivaksi esimerkiksi porrastamalla tai pilkkomalla toimintaa pienempiin osiin. Ympäristöä voidaan muokata esimerkiksi ohjaamalla läheisiä, tekemällä muutoksia kodissa tai pyrkimällä vaikuttamaan yhteiskunnan rakenteisiin, kuten palvelujärjestelmään.

✓ **hyödyntää ihmiselle itselleen tärkeitä toimintoja ja tunnistaa vahvuuksia tavoitteiden saavuttamiseksi**

Toimintaterapeutti hyödyntää ihmiselle itselleen tärkeää ja merkityksellistä toimintaa keinona päästä tavoitteisiin. Toimintaterapeutilla on keinoja tunnistaa ihmisen omia vahvuuksia sekä hänelle merkityksellisiä toimintoja, joita on tarkoituksenmukaista hyödyntää esimerkiksi jonkin toiminnan kannalta keskeisen taidon harjoittelussa tai pätevyyden tunteen vahvistamisessa.

✓ **välittää ja dokumentoi tietoa ihmisen todellisesta toimintakyvystä arjessa**

Toimintaterapeutti ymmärtää arviointitulosten merkityksen ihmisen arjen näkökulmasta. Tekemänsä arvioinnin perusteella toimintaterapeutti pystyy antamaan konkreettista ja tarkkaa palautetta ihmiselle itselleen tämän toimintakyvystä ja potentiaalista. Toimintaterapeutti osaa kuvata tätä toimintakykyä ja siihen vaikuttavia tekijöitä konkreettisella tasolla myös muille ammattilaisille ja välittää samalla tietoa ihmiselle itselleen tärkeistä ja merkityksellisistä asioista.

LÄHTEET JA LISÄTIEDOT

Freeman AR, MacKinstry C & Ledger R. (2022). The Context of Occupational Therapy Internationally. Teoksessa Egan M & Restall G (Toim.) Promoting Occupational Participation: Collaborative Relationship-Focused Occupational Therapy. Canadian Association of Occupational Therapists.

Hagedorn R. (2000). Tools for practice in occupational therapy: A structured approach to core skills and processes. Churchill Livingstone.

Harra T. (2014). Terapeuttinen yhteistoiminta: asiakkaan osallistumisen mahdollistaminen toimintaterapiassa. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-772-8>. Lapin Yliopisto

Kapanadze M, Fischl C, Viana-Moldes I, Howarth J, Kraus E, Costa U, Todorova LK, Rosalina Hanemann V, Charret L, De Wachter E & Vikström S, Gomes MDE, Jackson J, González-Román L, Lynch H, Poerbodipoero, S. (2024). TUNING Guidelines and Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy Occupational Therapy. University of Groningen: International Tuning Academy. <https://www.calohee.eu/wp-content/uploads/2024/05/Tuning-CALOHEX-Occupational-Therapy-Brochure-Final-light.pdf>

Paakkanen E. (2025). Toimintaterapeuttien ydinosaaminen nyt ja tulevaisuudessa. Delphi -tutkimus asiantuntijoiden näkemyksistä. Pro gradu -tutkielma. Turun Yliopisto. (Julkaisematon aineisto.)

Polatajko HJ, Davis JA & McEwen SE. (2024). Therapeutic use of self: A catalyst in the client-therapist alliance for change. Teoksessa Polatajko, HJ, Davis, JA & McEwen, SE. (Toim.), Occupational Therapy. Routledge.

Restall GJ, & Egan MY. (2021). Collaborative relationship-focused occupational therapy: Evolving lexicon and practice. Canadian Journal of Occupational Therapy, 88(3), 220-230.

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry. (2024). Toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet. https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/2411/toi_ammattieettiset_ohjeet_2024.pdf

Taylor R. (2024.) Introduction to the Model of Human Occupation. Teoksessa Kielhofner's Model of Human Occupation. Sixth edition. Wolters Kluwer.

Turner A & Alsop A. (2015). Unique core skills: Exploring occupational therapists' hidden assets. British Journal of Occupational Therapy, 78(12), 739-749.

Valvira (n.d.) Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilönä työskentely. <https://valvira.fi/ammattioikeudet/ammattihenkilona-tyoskentely>

World Federation of Occupational Therapists (WFOT). (2016). Minimum Standards for the Education of Occupational Therapists 2016.

World Federation of Occupational Therapists (WFOT). (2022). Guiding principles for competency in occupational therapy.

World Federation of Occupational Therapists (WFOT). (2023). About occupational therapy.

2025 © Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry

Hyväksytty Suomen Toimintaterapeuttiliiton hallituksessa 27.2.2025